

Romano hangos

15. ročník

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 17 • ČÍSLO 3 • VYŠLO 16. DUBNA 2015

zprávy

BRNO – Ředitel divadla Radost, Vlastimil Peška, divadla určeného především dětským divákům, vyjádřil nedávno svůj názor, jak by se divadlo mělo začlenit do sociálně vyloučené lokality zvané Bronx, kde sídlí. Řekl, že v divadle žádné Romy nechce, ale bohužel nemá možnost kolem divadla postavit zeď, podobně jako tomu bylo v Matiční ulici v Ústí nad Labem. Jediné dobré je, když jsou Romové ve vězení, protože všichni kradou. „Bylo to ohavné!“ reagoval náměstek primátora Matěj Holan, který nadále nepodporuje kandidaturu Vlastimila Pešky na ředitele divadla Radost.

z obsahu

Téma čísla:

Týden romské hrdosti

Fotoreportáž z Mezinárodního dne Romů

strana 1, 4, 5

Kauza MF Dnes

komentář Alici Herákové

strana 1

Vzpomínka na Velikonoce

povídka Gejzy Horvátha

strana 6

Klaudia Dudová a nová rovnice českých médií

Stanete-li se veřejně známou osobou, musíte počítat s tím, že se o váš soukromý život začne zajímat bulvár. Pokud jste ale navíc Rom nebo Romka, váš soukromý život je věcí veřejnou také pro seriózní média. Tak vypadá rovnice, kterou na začátku dubna vyřešil šéfredaktor Mladé fronty Dnes, Jaroslav Plesl.

Filmem přes propast

V hlavní roli tohoto početního příkladu se ocitla herečka oceněná Českým lvem za nejlepší ženský herecký výkon v hlavní roli, Klaudia Dudová. Veřejně známou se stala díky filmu Petra Václava Cesta ven, a pomohlo jí to, dle jejích slov, také získat do pronájmu byt pro svou matku a jejího přítele v centru Ústí nad Labem.

Byt, za který ale herečka neplatila nájem a ve kterém vznikl dluh šestadvacet tisíc korun, jak zjistila Mladá fronta Dnes. Dluh, kvůli kterému se herečka dostala na titulní stranu těchto novin spolu s palcovým titulkem – „Romská hvězda filmu Cesta ven dluží na nájemném“.

Tvrzení proti tvrzení

26 tisíc korun se majitel Zbyšek Studecký snažil získat přes štáb filmu. Podle něj herečka nereagovala na zprávy ani emaily. Je tedy poněkud matoucí, že zatímco Klaudia Dudová tvrdí, že majiteli nabízela peníze ve třech splátkách, o což on neměl zájem, Studecký to důrazně

foto: romea.cz

popřel s tím, že takovou nabídku by neměl důvod odmítnout. V kauze nespaceného nájmu tak stojí tvrzení proti tvrzení.

Jak na dluhu vydělat?

Celá situace je jistě nepříjemná – jak pro samotný fakt, že dluh zjevně existuje, tak pro rodinné vztahy dnes již známé herečky. Zcela objektivně však lze říct (bez potřeby bagatelizovat nutnost splácet své závazky), že se nejedná o zprone-

věru veřejného majetku ani o dluh v řádech statisíců či dokonce většího počtu nul. Právě u takových případů bychom předpokládali, že jsou vyhodnoceny jako skutečně společensky závažné a čtenářsky zajímavé, a proto jim patří místo na titulní straně. Případ dluhu na nájemném romské herečky zjevně společensky i čtenářsky zajímavý je. Rozhodně dost na to, aby byl umístěn na titulku novin, a aby tudíž tyto noviny lépe prodal.

Jak se tvoří realita

To je také důvod, proč se k celému, ve skutečnosti vlastně poměrně smutnému, příběhu vracíme v tomto komentáři. Šéfredaktor MF Dnes, Jaroslav Plesl, reagoval na kritiku o etnizovaném obsahu článku takto: „Držím se zásady, že našim hlavním úkolem je popisovat realitu.“ Nelze proti němu nic namítnout. Naopak – dokonale vystihuje způsob, jakým média naši realitu tvoří.

Alica Sigmund Heráková

Fotoreportáž: Týden romské hrdosti na Moravě

Anna Marie Bagárová zahájila svátek Romů v Brně „romskou hymnou“ Dželem, dželem.

foto: Sabir Agalarov

Osmého dubna na náměstích všech významných měst planety Romové slavili svůj svátek. Výjimkou nebylo ani Brno. Příšly stovky Romů a desítky „bílých“ kolemjdoucích vystoupily z plynoucího davu, aby se společně zúčastnily oslav. Pro návštěvníky oslav Mezinárodního dne Romů byl připraven bohatý kulturní program a také tradiční romské občerstvení. Přestože počasí nebylo příliš přívětivé, program dokázal udržet pozornost návštěvníků až do konce.

Hosté oslav romské hrdosti mohli ochutnat čerstvé cikánské speciality, navštívit věštkyni, absolvovat rychlokurz moderní romštiny u Gejzy Horvátha anebo si objednat tradiční romské nádobí.

Po celou dobu trvání oslav Mezinárodního dne Romů se na pódiu nepřestávali střídát tanečníci tradičních i moderních tanců s prvotřídními kapelami a začínajícími umělci. Slavnostní koncert otevřela Anna Marie Bagárová zpěvem romské hymny.

Pokračování na str. 4

zprávy

SVITAVY – Odsouzený za vraždu Roma Absolona ve Svitavách v roce 2003, Vladimír Pechanec, který byl podmíněně propuštěn z výkonu trestu původně stanoveného na 17 let, nyní, po 12 letech, žádá obnovu procesu. Soud by se jeho návrhem měl zabývat 22. dubna. Pechanec se hlásil a hlásí nadále ke hnutí skinheads. Tvrdí, že má nové důkazy o své nevině.

PRAHA – Statistika ukázala, že v březnu bylo o 23.000 lidí méně bez práce než předcházející měsíc. ČR tak vykazuje celkem nízkou míru nezaměstnanosti ve výši 7,2 %. V některých místech je však nezaměstnanost hrozivější. Například Bruntál vykazuje 12,9 %, Karviná 12 %, Jeseň 11,2 % a Ostrava 10,9 %. Vše nasvědčuje tomu, že příští měsíc klesne nezaměstnanost pod 7 %, což se stalo naposledy v roce 2012.

USA, EU – Tiskové agentury světa uvádí kladné ohlasy k Mezinárodnímu dni Romů 8. dubna. Státní sekretář USA John Kerry, z pověření prezidenta Obamy, se vyjádřil ke cti Romů, k bohatství jejich historie a možnosti jejich potenciálu. Stejně tak učinil Poradní sbor mládeže při Radě Evropy s výzvou podpory zejména mladých Romů a jejich plné účasti na životě společnosti ve všech evropských institucích.

FAIR PLAY – Studenti za rovnoprávnost

Tento projekt Amnesty International je zaměřen na lidská práva a jeho cílem je prevence diskriminace, rasismu a extremismu. V letošním školním roce probíhá dlouhodobá spolupráce s vybranými školami a nízkoprahovými kluby v Praze, Ústí nad Labem, Ostravě a Brně, kde je realizována řada vzdělávacích lidskoprávních aktivit. Cílem projektu je také zvýšení aktivity studentů a jejich podpora při pořádání vlastních akcí na obranu lidských práv.

Amnesty International je mezinárodní hnutí, které má více než 3 miliony členů, podporovatelů a aktivistů se zastoupením ve více než 150 zemích, kteří usilují o dodržování lidských práv na celém světě. Pomáhají nespravedlivě vězněným, hájí oběti z ozbrojených konfliktů, bojují proti diskriminaci. Za dobu své existence dokázali pomoci desítkám tisíc nespravedlivě vězněných. Mezi nimi byl v 80. letech i Václav Havel a řada dalších československých disidentů. Cílem Amnesty International je, aby každý jedinec mohl svobodně požívat všechna práva zakotvená ve Všeobecných deklaracích lidských práv a dalších mezinárodních dokumentech. Amnesty International je nezávislá na vládách, politických ideologiích, ekonomických zájmech nebo náboženstvích. Finanční podporu získává především od svých členů a podporovatelů.

Ve školním roce 2013/14 proběhl pilotní ročník projektu. Česká sekce Amnesty International se věnuje vzdělávání o lidských právech řadu let. Tisíce studentů a stovky pedagogů prošly za tu dobu interaktivními workshopy na různá témata a vznikl pro ně multimediální portál www.lidskaprava.cz. Vyučující můžou používat soubor moderních metodik Lidská práva ve výuce. Vzdělávají o lidských právech, vytváří síť ochránců lidských práv.

Živá knihovna je jednou z nejzajímavějších aktivit projektu FAIR PLAY. Studenti si mohou místo knížek “půjčit” osobu se zajímavým životním příběhem, se kterou by si v reálném životě nikdy nepovídalí, a zeptat se jí na všechno, co je zajímavé. Živé knihy jsou osobnosti, se kterými se studenti mohou seznámit, patří mezi ně příslušníci různých menšin žijících v České republice. Pro ně je to zároveň jedinečná příležitost podílet se na formování vnímání minorit a předávat své zkušenosti mladým lidem. Nápad projektu Živé knihovny se zrodil v hlavách členů dánského hnutí Stop the violence. Poprvé ho realizovali na festivalu Roskilde v roce 2000. Od té doby se metoda úspěšně šíří světem, bývá částečně modifikována, ale myšlenka zůstává stejná. Živé knihovny pomáhají studentům překonávat strach z neznámého, získat vlastní zkušenost s příslušníky menšin a přehodnocovat zažitá stereotypy. Amnesty International je realizuje na vybraných školách a v nízkoprahových klubech, které se do projektu FAIR PLAY zapojují.

„Spolupráce s Romy je pro nás hodně důležitá a na každé knihovně jsou vždycky jeden nebo dva zástupci této menšiny. Tak bych byla ráda, kdyby to zaznělo. V Brně kromě škol a nízkoprahů organizujeme ještě živé knihovny pro veřejnost, například na Týdnu lidských práv nebo Ghettofestu,“ uvedla Nela Armutidisová, koordinátorka vzdělávacích programů v Brně.

Pokud se o projektu chcete dozvědět více, navštivte stránky www.amnesty.cz/vzdelavani nebo FCB ve skupině FAIR PLAY Amnesty International. e-mail: vzdelavani@amnesty.cz

Veronika Kačo

Kořeny máme od toho, abychom mohli růst

V pražském klubu Meet Factory proběhly oslavy Mezinárodního dne Romů. Kromě bohatého hudebního programu, v němž se na pódiu setkali zástupci mladé generace romských muzikantů se svými staršími kolegy, tu romští studenti vzdali symbolickou poctu osobnostem, které považují za své vzory, a které se, podle nich, svou prací a životem zasloužili či stále zasluhují o pomoc Romům a zlepšení vztahů s majoritní společností.

Osobnosti mohly dvě stovky oslovených romských studentů nominovat a hlasovat pro ně v anketě, kterou začátkem roku uspořádalo sdružení Ara Art ve spolupráci se Slovem 21. Svě vzory studenti vybírali v oblastech politiky, kultury, sociální sféry, školství, sportu a médií a vybrali také osobnost, již vzdali poctu In Memoriam.

Pocty z rukou studentů převzali: V oblasti politiky Oto Váradí – dlouholetý úspěšný komunální politik v okrese Ralsko – zastupitel, velitel městských strážníků a od roku 2012 také místostarosta města Ralsko.

V oblasti školství Hilda Pášová – učitelka českého jazyka, která svou pedagogickou prací pomohla mnoha Romům úspěšně absolvovat závěrečné, maturitní, či přijímací zkoušky, některým i absolvovat vysokoškolské studium. Vedle toho pracovala v devadesátých letech jako mluvčí Romské občanské iniciativy, byla koordinátorkou pražských romských poradců, redaktorkou romského televizního vysílání a nějakou dobu se věnovala i spisovatelské dráze.

V oblasti sportu Stanislav Tišer – mnohaletý úspěšný reprezentant Československé republiky v boxu, který po ukončení závodní kariéry založil Box klub Žižkov, v němž poskytl bezpečný prostor a své trenérské úsilí mladým lidem zasaženým neshvěrem sociálního vyloučení. Za to převzal v roce 2000 cenu Fair Play Českého Olympijského výboru.

Velvyslanci k Mezinárodnímu dni Romů: Existuje celá řada romských úspěchů, stále však přetrvává diskriminace

Při příležitosti Mezinárodního dne Romů, který připadá na 8. duben, podepsalo sedm velvyslanců v České republice příložené prohlášení jako podporu romské komunitě v ČR. Velvyslanci v prohlášení zdůraznili, že tento den je příležitostí oslavit romskou kulturu a dědictví, že to je ovšem také den, kdy bychom si měli uvědomit, že tato skupina lidí, často žijící na okraji naší společnosti, čelí diskriminaci v celé Evropě.

Prohlášení sedmi velvyslanců v České republice k MDR 2015 Mezinárodní den Romů, který připadá na 8. duben, je příležitostí zamyslet se nad postavením Romů ve společnosti. Existuje celá řada příkladů romských úspěchů, ale stále ještě existuje v celé Evropě mnoho případů diskriminace.

I když hlavní problémy zůstávají, jsme optimisté. Česká vláda zavědla řadu důležitých opatření ke zlepšení kvality života nejvíce zne-

V oblasti sociální sféry Jarmila Kuchárová – po tvrdých pracovních začátcích, kdy byla zaměstnána jako jeřábnice, si doplnila vzdělání, aby mohla profesionálně pomáhat potřebným v tíživých životních situacích. Pracovala jako sociální pracovníce na okresním úřadě v Chomutově, působila také v Člověku v tísní a v oblastní Charitě. Přestože se s jejím jménem nsetkáváme na stránkách novin či na televizních obrazovkách, zanechala svou nesmazatelnou stopu v životech i v srdcích mnoha lidí.

V oblasti médií Karel Holomek – moravský Rom, syn vůbec prvního vysokoškolsky vzdělaného Roma v Československu, sám původem stavební inženýr. Pro jeho otevřený nesouhlas s invazí sovětských vojsk byl ale z fakulty vyloučen. Musel ukončit akademickou kariéru a mnoho let střídat různé dělnické profese. V té době založil a vedl samizdatové nakladatelství. Po roce 1989 vstoupil do politiky a zastával poslanecký mandát. V současné době je předsedou Společnosti Romů na Moravě, čestným předsedou Společnosti odborníků a přátel Muzea romské kultury, ředitelem Mezinárodního romského centra při Helsinském občanském shromáždění, členem Rady vlády pro lidská práva a redaktorem časopisu Romano hangos, který je jediným romským periodikem vycházejícím v celé České republice.

V oblasti kultury Ida Kelarová – jako mladá brněnská konzervatoristka začala svou kariéru v proslulém divadle Husa na provázku. V roce 1982 však odešla se svým manželem do emigrace – žila, tvořila a pracovala, koncertovala a učila romské písně ve Walesu, v Dánsku a v Norsku. V roce 1995 se vrátila do Čech, založila zde Mezinárodní školu pro lidský hlas, posléze také sdružení Miret, dětský sbor Čhavorenge, či skupinu Romano Rat. Organizuje mezinárodní workshopy, multietnické projekty,

festivaly, učí, propojuje světy svých svěřenců s jinými muzikanty a sama také tvoří a koncertuje, a to zdaleka nejen v Čechách.

In Memoriam byl poctěn Josef Fečo – skladatel, textař a skvělý muzikant. V mládí se věnoval především klasické hudbě, ale pro předsudky pedagogického sboru pražské konzervatoře nedostal možnost nastoupit ke studiu a snu o dráze houslového virtuosa se musel vzdát. Na hudbu ale naštěstí nezanevřel. Koncertních i studiových úspěchů dosahoval nejprve se svou kytarovou kapelou Romano Štar a v 70. letech se začal věnovat folklórní hudbě jako primáš tehdy proslulého folklórního tělesa Raidž. Současně také skládal a textoval – nejen vlastní písně, ale složil i několik muzikálů s romskou tematikou, či operu Géňa a Béla. Zemřel na sklonku roku 2013. Poctu za svého muže převezme paní Olga Fečová.

Symbolická studentská pocta má podobu gramofonové desky, jejíž střed zdobí čakra, kterou známe z romské vlajky. „Těmto dříve oblíbeným nosičům se říkalo LP, tedy ‘long playing’. Vnímáme to tak, že hlas poctěných osobností zní dostatečně dlouho na to, aby dokázal inspirovat nás v mladší generaci,“ říká studentka Pedagogické fakulty UK Denisa Hatinová.

Studentské pocty nejsou dalším z řady ocenění, která se každoročně udílí. Byly tématem pouze letošního ročníku oslav, který byl věnován především mladé generaci Romů. „Naším cílem je založit tradici společných důstojných oslav svátku Romů. Pokud se nám to podaří, bude příští ročník věnován jiným tématům, jiným osobnostem, jiným skupinám,“ říká David Tišer, ředitel sdružení Ara Art, které letošní oslavy Mezinárodního dne Romů pořádá.

Partnery Ara Artu při pořádání oslav byly Hate Free Culture, Muzeum romské kultury, ROMEA a Slovo 21.

ARA ART

výhodněných občanů, včetně mnoha Romů. K těmto opatřením patří reforma příspěvku na bydlení, řešení otázky zadlužení a nový přístup ke vzdělání. Velmi významnou roli hraje pomoc občanské společnosti při tvorbě těchto opatření.

V oblasti vzdělání dává velkou naději nedávno schválený nový školský zákon, který vytváří předpoklad pro inkluzivnější vzdělání všech, včetně Romů. Za předpokladu zajištění dostatečného financování má Ministerstvo školství šanci vyřešit současný nespravedlivý stav, kdy romské děti tvoří čtvrtinu žactva ve speciálních školách, ačkoli v celkové populaci jsou Romové zastoupeni pouhými třemi procenty.

Avšak již nyní existují příklady inkluzivního vzdělání na základních školách v ekonomicky chudých oblastech. Setkali jsme se osobně s učiteli, kteří v těchto obtížných podmínkách příkladně vzdělávají děti inkluzivním způso-

bem a pomáhají jim plně rozvinout své schopnosti. Tito učitelé jsou hodni následování a my je v jejich úsilí podporujeme.

Naše velvyslanectví jsou připravena i nadále pomáhat České republice ve snaze zajistit rovné příležitosti pro všechny.

- J.E. p. Andrew H. Schapiro, velvyslanec Spojených států amerických
- J.E. pí. Jan Thompson, velvyslanec Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku
- J.E. p. Arndt Freiherr Freytag von Loringhoven, velvyslanec Spolkové republiky Německo
- J.E. pí. Siri Ellen Sletner, velvyslanec Norského království
- J.E. p. Otto Jelinek, velvyslanec Kanady
- J.E. p. Ferdinand Trauttmansdorff, velvyslanec Rakouské republiky
- J.E. pí. Annika Jagander, velvyslanec Švédska

Publikováno na Romea.cz

Anketní otázka

I když nemáme svůj stát, přesto jsme národ a jako národ máme mít nejen svoji zástavu, ale i svoji národní hymnu. Hymna je zvláštní státní symbol, v našem případě národní symbol, který zaznívá při různých slavnostních či jiných významných příležitostech. Hymna označuje obraz národa, jeho historii, kulturu, tradice, zvyky i jeho úroveň. Národ má mít ke své hymně vztah, respekt a když se hraje jeho hymna, tak se každý musí postavit a stát až do té doby, než hymna skončí. Naše romská hymna vznikla z romské jugoslávské písně Dželem, dželem a v roce 1971 na 1. mezinárodním sjezdu IRU v Orpingtonu u Londýna byla prohlášena za mezinárodní romskou hymnu. Po dlouhé době byla oficiální verze romské mezinárodní hymny nahrána romským symfonickým orchestrem, a to hned v několika verzích. Ted' je otázkou, ze kterého nápadu se stane oficiální verze. Někteří Romové z různých koutů světa se ale neztotožňují ani s jedním nápadem a nesouhlasí ani s písní Dželem, dželem. Tvrdí, že hymna nemá v sobě romskou tematiku a není v ní zachycená ani historie koncentračních táborů, kde byli Romové vyhlazováni. Přinášíme vám reakce mnohých Romů z různých koutů světa.

Rudolf Bagár, Brno

Hymna v tomto podání se mi vůbec nelíbí, působí na mě studeně. Není tam cítit žádné naše romství, utrpení, láska, cit, žal, svoboda a mírumilovnost.

V hymně se pochoduje a bije se na poplach. Romové nikdy nebojovali. Naše romství je spojeno s Bohem, a proto v tomto duchu musí naše hymna znít po celém světě. Navrhují nový konkurz na úpravu a nebo úplně novou romskou hymnu u romských maďarských světových hudebníků.

Janette Hubková, Zohor (SK)

V takom prevedení to predsa nemôže byť hymna Rómov... a myslím si, že sa vyjadriť dost hudobníkov, ktorí tomu rozumejú a vôbec nesúhlasia z touto verzou nahrávky a ani zo samotnou piesňou. Je to svojrázny balkánsky štýl hudby a dychové nástroje tam majú svoje podstatné miesto. Maďarský muzikanti sú uznávaný a patria medzi celosvetovú špičku, čo sa týka romskej hymny, tak by ju mali nahráť oni. Už keď sme pri tom, viackrát bola spomenutá pieseň Čahori romaňi – Cigánsky plač.

Štefan Miľo, Partizanské (SK)

Asi by sme si mali uvedomotiť podstatu: rómska hymna, rómska vlajka a rómsky jazyk boli prijaté OSN ako symboly rómskeho národa, na podstatu práve tejto skutočnosti sme oficiálne celosvetovej ponimateľnosti, ako národ. Samozrejme, že verzie hymny budú aj v budúcnosti uskutočňované rôznymi umelcami, ale treba si uvedomovať základ, nezabúdať, čo vlastne rómska hymna predstavuje.

Milan Ščuka, Roudnice nad Labem

Romská hymna se nemůže měnit, to nejsou ponožky. Jednou byla odsouhlasena na 1. celosvětovém kongresu Romů, tak musí zůstat v tomto znění.

Jan Demeter, Austrálie

Hymna je obraz národa, ale tohle nemá s námi nic společného. Je to studený, bez citu, to není naše harmonie, to nedělal Rom.

Lucie Čonková, Brno

Já fandím našim hokejistům, s rasismem jsem se nikdy nesetkala. Jsem Romka s českým občanstvím, tudíž respektuji naši českou hymnu, která má hlavu i patu. Nerozumím romské hymně ani romské vlajce. Pokud vím, tak na světové mapě nemáme ani kousek svého území.

Petr Maček, Brno

Tak jsem poslechl... mě se líbí. Ale já jako nerom do toho nemám co kecat... Otázka je, jak ji přijmou sami Romové. Jestli se stane pro Romy jako pro celek tahle hymna něčím, co uvnitř sebe budou cítit jako svoje. Ale to ukáže až čas.

Jinak myslím, že kdybych bydlel třeba v Americe, bral bych americkou hymnu jako svoji, ale zároveň, protože jsem Čech, bral bych i tu českou jako svoji. Tak si myslím, že to, že čeští Romové berou českou státní hymnu jako svoji, nemusí být překážkou toho, aby přijali i tuto národní romskou. Ale jak jsem už psal, to ukáže čas. Já bych zpíval romskou hymnu už jen z úcty k lidem jako takovým, kdyby se hrála. Ale fakt je ten, že romský život znám jen zvenku a nikdy ho nepoznám osobně a jaksi zevnitř... Ale proč ne... Zpívám izraelskou hymnu, když ji hrají, zpívám bulharskou hymnu, když ji hrají, zpívám americkou, když ji hrají, tak proč ne tu romskou?

Čeněk Růžička, Hradec Králové

Jestli ještě doted' neměla romská hymna oficiální podobu, tak to je srandovní. Myslím si, že už při jejím vzniku měla být oficiálně registrována. Její podobu i s textem si měli autoři dobře rozmyslet. Považujeme se přece za národ, nebo ne? Hymna by měla být hrdá, aby při jejím poslechu byl Rom schopen hory přenášet. Melodie, dejme tomu, ale horší je to už s textem. Ten by měl kromě „...jdeme dlouhou cestou“ opěvovat taky naše tradice a soudržnost.

Tomáš Ščuka, Brno

Vážení diskutující, myslím si, že výše uvedené téma se uchopilo ne zrovna šťastným způsobem. Pokud se máme vyjádřit k naší hymně a její hudební úpravě, tak podstata věci je, dle názoru, v národním a kulturním pojetí. Za svůj život jsem zažil x událostí osobně či prostřednictvím TV, rádia, apod. a věřte mi, že jsem nikdy nezažil, aby se hrála a zpívala oficiální verze české hymny! Českou hymnu jsem slyšel v různých hudebním podání, žánru, apod. Zachován byl jen text a melodie. Z jakého titulu, kdo a proč začal vytvářet oficiální verzi romské hymny??? Ta byla odsouhlasena na Mezinárodním kongresu Mezinárodní romské unie v roce 1971 v Orpingtonu u Londýna. Její text i melodie je zkratka a jednoduše neměnná, tak jako v případě jakékoliv jiné státní hymny. Já osobně jsem s hymnou Gelem, gelem spokojený a při mezinárodních romských setkáních a událostech ji osobně vnímám velmi hrdě a cítím v ní i celou tu naši dlouhou cestu z Indie do Evropy. Zkratka a jednoduše, oficiální verze hymny neexistuje a pokud už ano, dle vašich názorů se nikdy nebude dodržovat. Trošku mě mrzí některé příspěvky směřující a mířící k naší identitě a našemu etniku. Víte, většinou ti, co píší, jak se více cítí být součástí české společnosti, trpí ve svém osobním životě nejvíce. Hokejistům či jiným fandit můžeme, ale věřte mi, že vás z toho fandění nějaký Čech v hospodě může v minutě vyvést jednoduchou otázkou: Proč fandíš, cigáne? Copak od vás v tom týmu někdo hraje? Tuhle zkušenost zažilo mnoho mých přátel a věřte mi, že je to hodně potupný moment. V těchto těžkých časech by Romové měli být více pozitivní a z každého z nás by měla být cítit národní hrdost a národní uvědomění. Ta vlajka i hymna nevznikla jen tak, je to náš národní symbol a tak by to měl každý Rom vnímat.

Petra Gelbrat, New York (USA)

Koncept mezinárodní romské hymny dlouhodobě uznávám. Má pro mě, coby romskou aktivistku žijící v zahraničí, velký význam a sama ji zpívám v rámci vzdělávacích akcí. Ovšem tato pochodová verze je tristní. Naše hymna má mnoho legitimních verzí a všechny se svou podstatou liší od této nahrávky. Navíc standardizace samotná tak trochu zavání papouškováním většinových hodnot – kultura má být homogenní, kdežto rozmanitost Romů je ve skutečnosti obohacující pro všechny společnosti. Jsem pro, aby se standardizoval základní text, ale s tím, že každá romská organizace nebo jednotlivec hymnu může zpívat ve svém vlastním dialektu a hudebním stylu.

Zdeněk Horváth, Irsko

Na mezinárodní kongres odcestovala oficiální tříčlenná delegace z tehdejšího socialistického Československa, kterou tvořili významní členové Svazu Cikánů-Romů: Tomáš Holomek, Antonín Daniel a Ladislav Demeter. Na kongresu byla také přijata mezinárodní romská hymna, kterou se stala stará píseň rumunských Romů Gelem, gelem (Djelem, djelem). Tu částečně pro potřeby kongresu přepracoval jeden ze srbských organizátorů akce, muzikant Jarko Jovanović, který její nová slova složil den před kongresem na voze cestou z Walsallu u Birminghamu. Má hymna zní úplně jinak.

výzva

1. května blokujeme nácky!

SABIR AGALAROV

Prvního května se v Brně uskuteční blokáda pochodu mladých nacistů z Dělnické mládeže. Stejně jako jiné skupiny podobného ražení i Dělnická mládež se často maskuje a vyhýbá se otevřené manifestaci nacistických symbolů. Nacistické myšlení ale zamaskovat nelze, a proto je nutné nácky blokovat. Zveme tímto všechny čtenáře Romano hangos, aby stejně jako před čtyřmi roky neváhali blokádu nácků podpořit svojí přímou účastí v brněnských ulicích. Víme, že násilí plodí násilí, proto blokáda mladých nacistů bude probíhat v duchu mírového protestu. Děni v současném světě, jako například vláda náckům nakloněného režimu v Rusku nebo politické úspěchy ultrapravicové strany ve Francii, dává těmto lidem kuráž i v České republice. Naším úkolem je nikdy se nenechat zastrašit a potlačit jakoukoli snahu nastolit diktaturu násilí, nehledě na to, ze které žumpy politického spektra přichází.

foto: Facebook Brno blokuje

E televizija na kamel le Romen

Pal o Janovos pes pale vakerel andro medija, andre televizija. Načirla olestar pes dine jekhetane o gadže a sthode peticija, kaj pes vakerel pal oda, hoj o Roma na džanen te dživel, sa phageren u o nipi lendar daran. Kada l'il bičhade le rajenge Prahate pre vlada.

E Čechiko televizija avilas Janovoste, kaj te dikhen, či oda čačipen. Avile tiž ke amende andro romano klubos Domino. Phučenas mandar, sar pes mange adaj dživel. Ta vakeravas, hoj mištes, hoj adaj dživen buter kola žuže sar melale Roma. Kampelas bi, kaj o raja te den andro khera romane domovnika, so bi kernas redos a dikhenas bi pro nipi, kaj te na phageren peskere khera.

E reportaža džalas oda džives šove orendar. So dikhl'am? Nič nevo, ča mel the bengipen. Sikhade o labarde khera, mel te džungipen. Le gadženge dine lav, amen, so vakerahas, odoj na dine.

Avka peske o redaktori andal e Čechiko televizija kerde reportaža palo Roma bijo Roma. Oda hin mištes? Nane! Našti domukhas, kaj amen te čhiven savoren andro jekh gono.

Jan Horváth

Česká televize podporuje předsudky vůči Romům

Janovská kauza opět ožívá díky petici podepsané stovkami „normálních“ občanů žijících na tomto sídlišti nedaleko Litvínova.

Na základě toho se Česká televize rozhodla, že natočí reportáž o životě zdejších obyvatel. Redaktorka této televize navštívila i naše nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Domino.

Na otázku, jak se mi žije v Janově, jsem odpověděl v tom smyslu, že zde žije řada slušných romských rodin, které neničí své byty a snaží se žít normálně. Dle mého názoru, ničení bytů by zamezilo zavedení romských domovníků v problematických domech, kteří by dbali na pořádek a čistotu. Zástupkyně Agentury pro sociální začleňování hovořila o plánech a projektech této vládní agentury, jejichž cílem je zlepšení vztahů mezi majoritou a Romy žijícími na tomto sídlišti.

Štáb České televize odjel s tím, že reportáž odvysílají odpoledne v 18 hodin. Netrpělivě jsme čekali, co nakonec naše slavná televize ukáže. Znovu jsme se nezklamali – viděli jsme vybydlené byty, nepořádek a špínu. Názory Romů je nezajímají – v reportáži nevystoupil ani jeden z oslovených. To je dle naší veřejnoprávní televize „objektivní“ pohled na problematické soužití Romů a majority. Dle mého názoru, jen přizívuje předsudky a rozšiřuje nenávist vůči všem Romům jako celku. A to je nepřipustné!

Jan Horváth

Fotoreportáž: Týden romské hrdosti na Moravě

Dokončení ze str. 1

Petr Vokřál – první primátor města Brna, který promluvil na Mezinárodním dni Romů.

„Romové, bojujte za svá práva. Bez toho Vás budou ignorovat!“ řekl Stanislav Křeček.

Taneční skupina Dance the Yard

I přes nepřízeň počasí stovky Romů zaplnily náměstí Svobody.

Taneční skupina Merci

Poprvé v dějinách města Brna se oslav zúčastnil primátor, Petr Voškál. První muž města vyjádřil svoje přání jednou a provždy ukončit rasistické rozdělování společnosti na „my“ a „oni“ a volal po celkové toleranci v české společnosti.

Po něm v Brně vystoupil zástupce ombudsmana, advokát Stanislav Křeček. Energicky apeloval na Romy, aby se nenechali negativními jednotkami v systému zatlačo-

vat a ničit. Podle Stanislava Křečka, život Romů je v jejich rukou a jejich jedinou záchranou je bdělost a vůle vymáhat svá práva a zároveň plnit své občanské povinnosti.

Jedním z vrcholů oslav romské hrlosti byla módní přehlídka, kterou uspořádalo Muzeum romské kultury. Před zraky diváků vyšly modelky v tradičních romských úborech z celého světa. Živá pře-

hlídka dějin romské módy nenechala nikoho chladným.

Nezbývá nic jiného, než poděkovat organizátorům a všem, kdo na oslavy přišli. Zvláštní díky patří těm, kteří se nebáli vystoupit z davu a oslavit s Romy jejich den. Takovým lidem patří budoucnost, neboť jsme naplněni vírou, že dobro a tolerance musí jednou zvítězit nad zlem a nenávistí.

Text a foto: Sabir Agalarov

Škola romštiny s Gejzou Horváthem

Pravý romský řemeslník

V Olomouci před restaurací U Žida Romové tančili a zpívali až do pozdního večera.
foto: Petra Fešarová

Již prvního dubna v Brně-Černovicích před SOŠ Morava proběhla oslava.
foto: Michaela-Viera Brzobohatá

Muzeum romské kultury v Brně uspořádalo přehlídku mezinárodních historických romských oděvů. Modelky předvedly divákům, jak se oblékaly Romky v Indii, Rusku, Rumunsku, Finsku, Španělsku a v jiných zemích.

Džanes romanes III

Romipen hin amaro barvaľipen.	Romství je naše bohatství.
paťiv manušeske	úcta k člověku
la dake, le dadeske	rodičům
le phure manušenge	ke starším lidem
o kamiben	láska
šigitinas	pomáháme
čorenge	chudým
nasvalenge	nemocným
bije kherenge	bezdomovcům
Jekhvar sam tele, masovar opre.	Jednou jsme dole, podruhé nahoře.
Nabisteras pre amare sokaša.	Nezapomínáme na naše zvyky.
pre amari čhib	na náš jazyk
pre amari kultura	na naši kulturu
kereka	kolo
bondľaľol	točí se
De paťiv, paťiv chudeha.	Dej úctu, úcty se ti dostane.
De kamiben manušeske, nipenge.	Dej lásku člověku, lidem.
Dživ sar manuš.	Žij jako člověk.
Oda hin romipen.	Toto je romství.

Jan Horváth

Thajským boxem se chci živit

Sar džives, Vašku, prozradíš, kolik ti je let? Na jakou školu chodíš? Z jakého jsi města?

Ahoj, jmenuji se Vašek Sivák, je mi 15 let, chodím na základní školu ZŠ Provaznická 64, pocházím z Ostravy.

Co tě inspirovalo k tomu, že jsi začal trénovat bojové umění? V kolika letech jsi přešel na Thai-box? Kolik jsi měl celkem zápasů? Máš už nějaký titul?

K thajskému boxu mě přivedl můj táta, který také s vášní trénuje thajský box. Jako mnozí bojovníci jsem v šesti letech začal s karate. Tímto lineárním tradičním stylem jsem se zabýval do jedenácti let. Karate mi dalo základ, anatomicky správné pohyby, pevný postoj a také zdravou soutěživost. V karate jsem získal hodně titulů na mistrovstvích Evropy a České republiky, Ostravy a Slovenska v kumite. V jedenácti letech jsem přešel do školy thajského boxu a hned po čtyřech měsících jsem nastoupil na svůj první zápas. Mám zatím za sebou jedenáct zápasů a mám titul Mistra České republiky v Sandě, což je název pro tvrdý styl čínského boxu.

Tvůj trenér M. Vanka do tebe vkládá velké naděje, byl jsem svědkem pár tréninků v Como 3 Gym. Jaký způsobem mu vyjadříš svoji úctu? Můj trenér je velice zkušený, úspěšný v tom, co dělá, a také je přísný. Osobně si myslím, že je nejlepší na Moravě a ve Slezsku. Má obrovský přehled, výbornou metodiku, a tak dokáže mě a celý klub Como 3 velice kvalitně připravit na zápasy. Od ostatních trenérů jej odlišuje schopnost vytvořit neopakovatelnou atmosféru, při které se trénink odehrává v plném nasazení a hlubokém soustředění.

Kolikrát v týdnu trénuješ?

Trénuji téměř šestkrát týdně, v Como 3 Gym trénuji čtyřikrát týdně, v Ostravě a Třinci, a navíc se zdokonaluji doma. Mnozí si myslí, že to, co dělají na tréninku, stačí. Já říkám, že ne. Zkušenost nejlepších bojovníků světa hovoří, že to, co dělají borci nad rámec tréninku, je dělá nejlepšími bojovníky světa. Bojové umění se v tomto neliší od jakéhokoli jiného umění – je potřeba jím žít.

Jaké máš plány do budoucna? Kdo je tvůj idol v bojovém umění?

Mé plány do budoucna? Určitě bych se chtěl thajským boxem živit. Chtěl bych zažít tréninky v Thajsku, Holandsku, zápasit v zahraničí a účastnit se prestižních turnajů jako je Glory, K-1 a mnoho dalších. Na tvoji druhou otázku můžu odpovědět tak, že lidí, kteří mě inspiřují, je hodně. Napadá mě teď Floyd Mayweather, Tyrone Spong, Raymond Dimond Dekkers, Buakaw, Hari a další takové topky.

rozhovor vedl Lukrecius Chang
foto: archiv Václava Siváka

Patrad'i

Dživesa angle Patrad'i oda hin perdal mande ideos, kana mange leperav pre miro varekanutno dživipen. Leperav mange, hoj has amen khe-re bov trubaha pro pekiben. O dad angle Patrad'i žužarlas o kominos the o ruri le bovestar. Tiš makhe-las o bov andral šamotoha, hoj andro bov lačhes te labol. Paľis kisitinahas šuke kašta pro pekiben, hoj andre rura lačhes te pečon o šinga, o marikľa, o buchti the aver lačhipen. Sar somas cikno čhavoro, ta moneki rado kada pekiben chavas. E daj phirlas la pheňaha te cinavel andro foros a paľis o chaben anelas khere pro dumo andre zajda. E pheň anelas andro vasta tiš pherde taški le chabeneha u nachibaľinenas odoj aňi o pasci pro miši.

Leperav mange, hoj o jevend ľi-kerelas dluhones, džalas het ča polokores, te odžal nakamelas, aľe the avka mušinlas. Perši šunahas te pukinel o ľegos andre jarka, pro hed'i našľolas o jiv a o paňi pes lestar dochudelas dži tele k'amen-de, ki o Roma. Paľis sar imar arakhahas andro jiv o perše lulud'a, ta samas lošade, džanahas, hoj imar avela o jaros a leha the o taťipen. Paš o Roma droma nahas, ča avri phir-de dromora (tretuharis), the všadzi has pherdo čika. O čika šuťonas až akor, sar imar o kham taťarelas.

O Roma pes taťarenas tel o fali paš peskre khera, the bavinenas piga. Piga has romano bavišagos, bavinlas pes avka, hoj charno, aľe hru-bo cikno kaštoro pes thovlas andre jamkica, pekelas pes upre le kijakoha a sar e piga podchuťelas, ta peke-las pes andre le kijakoha u e piga ľe-

cinelas odoj, kaj terďonas aver dže-ne, o supera. O supera kerenas sa perdal oda, hoj e piga te chuden andro vast akor, sar mek ľecinelas, u sar la nachudenas, ta vazdenas e piga pal e phuv, the čivnas la pale ki o kijakos, aľe avka, hoj e piga mušinelas te trafinel o kijakos.

O čhavore bavinenas gul'ki, abo kerenas peske le purane kočarendar vožiki. Le vožikenca pes mukhenas tele pal o hed'os u sar našťi za-ačhavnas o vožikos, ta rakhenas pes dži andro paňi. O daja peskre čhavoren karminenas, te naaven bokhale. O phure Roma terďonas avri the pro kham pes taťarenas. O Roma parňarenas avral o khera vapnaha u andral primarenas pro cokľos maľimen papiros. Čuchine-nas o dili paňeha he šarge praško-ha, the o dili has paľis fest žuže he šarge. Paš o bov tel o skamind bešelas e papiň pro jandre, u amen imar džanahas, hoj avela e Patrad'i.

O džuvľa jekh d'ives angle Patra-d'i imar kisitinenas o chabena: o šin-ga, o masa, o marikľa, o buchti the aver lačhipena. Tosara savoro thovenas andro koška: o mas, o šinga, o balevas, o jandre, o marikľa, o kolbasi, the sa priučharenas par-ňa avrisid'i dečkaha. Bičhavenas le čhaven le košíkenca andre khange-ri. O rašaj pošvecinlas o košíkos švecimen paňeha u o Roma paťanas, hoj len avela chaben na ča pre Pa-trad'i, aľe the pre calo berš. O ča-vore the o ternechal čhave čhivke-renas paňi pro čhaja he pro romňija – kučenca, vedrenca a varesave džuvľen čhivnas he andro paňi. Le džuvľenge šilestar izdranas o dan-

da, kerenas pro čhave bari bida, aľe has the rade. O cikne čhavore phir-nas te landžarel the andro gav. Čhi-venas pro rakľija parfimos andal o cakľici, the paš oda lenge vinši-nenas sasťipen, bacht a hoj sigo te džan romeste. Chudenas vaš oda love. Phirenas te landžarel tosara-star dži raťi u zarodenas peske biš koruni. Has bare lošade!

O lavutara avenas avri po jekh dženo. Avelas o primašis, o bračošis, o harmoňikaris, o gitaristas. Sar imar anenas avri e bugova, ta oda imar has moneki bari kedva. O la-vutara bašavenas, okla Roma khe-lenas, giľavenas, has oda ajsi bari zor, sar te bi avľahas burka, sar te bi hermindžahas. Bašavenas čarda-ša, foksi, halgatonı, the gadžikane giľa. O chabena denas pro bare taňira. O Roma chanas, khelalas, he pijenas kheratuňi thard'i, labard'i gruľendar he cukrostar. Sar has va-rekas pačka duhanos, ta pijenas la-tar savore. Save Roma nadenas peha duma, ta pre Patrad'i pes lačharenas, pre savoro bisterenas, prebačinenas peske. Vičinenas jekh avres ke peste khere ki o skamind u thovenas upre savoro chaben, so len khere has. Jekh avres denas bari paťiv. Aňi nadžanahas, hoj imar aviľas e rat. The paľis o lavutara ba-šavenas he phirenas kher kherestar dži tosara. Aver d'ives has avka is-tones. O Roma ľikerenas o inepa jekhetane u paš o skamind nahas tromal, kaj vareko te chibaľinel. Sa-vore has jekhetane. Adadžives oda imar avka nane! Amare romane običaja the o tradiciji polokes naš'lon avri.

Gejza Horváth

Vzpomínka na Velikonoce

Předvelikonoční doba je pro mě čas, kdy se ve vzpomínkách vracím do minulosti svého života. Pamatuji si, že jsme měli doma kamna s vestavěnou pečíci troubou. Táta v tuto dobu už čistil komín a roury od kamen. Aby kamna dobře hořela a hřála, tak vnitřek kamen vyčistil a vyšamotoval. Potom jsme chystali suché dřevo na pečení koláčů, závinu – šinga a jiných dobrot, které jsem jako dítě miloval. Máma chodila i se sestrou do města nakupovat a celý nákup potom nesla domů na zádech v nůši- zajda. Sestra nesla v každé ruce plnou tašku s nákupem a nechyběly v nich ani pas-ti na myši.

Pamatuji si, že zima trvala dlouho, odcházela jen pomalu, moc se jí nechtělo, ale ustoupit musela. Nejdřív jsme slyšeli praskat ledy v řece a na svazích hor začal tát sníh, voda z něj se dostala až k nám, k Romům. Když jsme pak v tajícím sněhu našli první kvítí, už jsme byli rádi, že přijde jaro a s ním i teplo.

V osadě cesty nebyly, jen vyšlapané chodníky, všude bylo plno bláta! A bláto vyschlo, až když vyšlo slunce. Romové se ohřívají u zdi svých stavení a hráli při tom hru zvanou „piga“.

Piga byla romská hra spočívající v tom, že dřevěný kužilek byl pálkou vymrštěn a odpálen směrem ke druhé hrající skupině. Tam se snažili hráči letící pigu chytit. Když se jim to podařilo, tak si hráči vyměnili strany. Ale když se to nepodařilo, házeli pigu zpět tak, aby piga zasáhla mezitím již položenou pátku. Pálce jsme říkali kijakos – kyj.

Děti hrály kuličky nebo si ze starých kočárků dělaly vozíčky. Na nich se potom pouštěly z kopce dolů a když neuměly zastavit, zastavila je voda v řece. Při tom je matky krmily, aby neměly hlad.

Starí Romové stáli venku a ohřívají se také. To už jsme věděli, že bude teplo. Romové začali zvenčí bít zdi svých domů vápnem a zevnitř přibíjeli malovaný papír na sokl. Vydrhli podlahu vodou, do které nasypali žlutý prášek a podlaha byla potom čistá a krásně žlutá. U kamen nebo pod stolem seděla husa na vejcích, a to my děti jsme už věděly, že budou Velikonoce.

Ženy den před Velikonoci chystaly jídlo: koláče, maso, marikľi – naši vánočku. Ráno všechno daly do proutěných košíků – maso, koláče, slaninu, vajíčka, marikľi, klobásy, přikryly bílým vyšívaným ubrouskem a poslaly s tím děti do kostela.

Farář košík posvětil a Romové věřili, že jídlo bude nejen o Velikonocích, ale také po celý rok. Mladí

chlapci i dospělí polévali děvčata i dospělé ženy vodou z hrníčků, z kýblů a některé zahnali až do vody.

Ženy drkotaly zuby a nadávaly, byly však rády. Menší kluci polévali i děvčata z vesnice voňavkou z lahviček a přitom jim vinšovali zdraví, štěstí a brzké vdavky. Za to dostali peníze. Polévali tak od rána do večera a vydělali si dvacet korun. Při tom bylo veselo!

Muzikanti vycházeli po jednom ven. Objevil se primáš, violista, harmonikář, kytarista. Když donesli basu, tak to už byla velká nálada. Muzikanti hráli, ostatní zpívali a tancovali a byla to síla, která ve mně vyvolala pocit bouřky, zdálo se mi, že hřmí. Byl slyšet čardáš, fox, halgáto a také slovenské lidové písně. Jídlo se všem nabízelo z velké porcelánové mísy. Jedlo se, tancovalo a Romové pili doma pálenou pálenku z brambor a cukru – samohonku.

Když jeden měl balíček tabáku, kouřili z něj všichni. Lidé, kteří byli rozhádaní, se v den Velikonoc smířili. Zvali jeden druhého domů ke stolu a všechno, co měli, na něj dali. Tak si projevovali úctu. Ani jsme si neuvědomovali, že už je večer. I potom muzikanti vyhrávali a chodili z domu do domu až do rána. Druhý den se začínalo znovu. Romové v osadě slavili Velikonoce spolu a u svátečního stolu nesměl nikdo scházet. Byli spolu v jednotě a přátelství. Dnes už tomu tak není! Naše tradice a zvyky pomalu a jistě mizí...

Gejza Horváth

O dživipnaskero drom

Miro baro suno has te rakhav mange laĉha romĉa a te avel man laha ĉhavore. Som imar dospelo manuŝ, avren andre mire berŝa imar hin famiĵa, a man mek na. Aĉe imar man ŝaj aviĵa. Akor mange keravas so kamavas, ta paĵis bi mange namuŝindomas niĉ te ginel avri, hoj mange vareso denaŝĵa. Aĉe te arakhel peske laĉha romĉa pro dživipen nane but lokes. Nadžalas mange oda but. A ta chindom andre a imar man avka but nazaujiminavas pal ole džuvĵa. Jekhvar raĵi geĵom le pajtoŝenca pre diskoteka. Rakhĵom odoj jekha ŝukara ĉha. Has but ŝukar a ŝmelo. Del pes te phenel, hoj man dochudĵas. Rakhas pes sako džives...a zakamaĉam pes andre peste. Phirahas peha a has amenge but ŝukares, aĉe has jekh problemos. Has la imar dujberŝengri ĉhajori. Dukhalas man oda, aĉe paĵis oda likerĉom avri a iĵom la sar mira. Hem oda has miro baro suno, so mange džalas sako džives. Naŝĵi les ĉa avka odĉidom. A mek nakamavas mira laska te naŝavel.

Rakhĵam amenge cikĵi ubitovna a me mange dživavas miro suno. Has man romĉi, ĉhavoro, kheroro, buĵi. La romĉake sako džives tava-vas laĉhe chabena, bo joj nadžanelas te tavel, aĉe mange oda navadzinelas. Somas but rado, hoj perdal late vareso ŝaj kerav. Pale cikĵi man starinavas, sar te bi avĵalas miri vlastno. Prebalinavas la, landžaravas la avri, phiravas lenca avri. But mange oda uživinavas. Varekana phiravas andale buĵi khere raĵi a somas bokhalo, aĉe khere man naužarelas niŝavo tato chaben. Varekana vaŝ ada somas chofamen. Imar pes ŝaj sikhadĵa te tavel. No, niĉ, varesar oda ĵikerĉom avri.

O ĉasos denaŝelas a me man doužardom, hoj užaras ĉhavores. Somas but barikano. Buter sar akor pre late davas pozoris a buter la guĵaravas. Pre soste la has ŝmakos, ta lake cinavas. Aĉholas pes, hoj varekana raĵi pre late avenas o chuĉe a me naužaravas a raĵi man mukhavas pal o benzinki. So bi perdal late, he perdal miro ĉhavoro naker-

domas, na? But man teŝinavas, somas he paŝ o porosdos. Kamavas te dikhel, sar avel po svetos miro ĉhavoro. Ŝaj phenav, hoj porosdos ehin zazrakos. Mek laĉhes, hoj naodpeĵom. Ŝoha upre napobisterava. Uĵiĵa pes amenge džuvĵori. Ŝukar miri princežĵiĉka. A ta kezdindĵa amenge kolotoĉi pal o ĉhavoro. Raĵi te uŝĵel a te del la te chal. Buter uŝĵavas me. Miri romĉi has strapimen, ta sovelas. Nadžanav, so pes manca aĉiĵa, aĉe miro kamiben ke lakri ĉhajori pes naŝĵiĵa. But mange džalas pre choĵi. Sar man imar has miri vlastno ĉhaj, ta pre late imar naŝĵi dikhavas. Nadavinavas lake a varekana la he ĉindom. Vaŝ oda man la romĉaha halasinavas. Gina-vas lake avri lakri minulostĵa, phenavas, hoj nabaruvava avri cuzones ĉhavores. A nahas džives, kana bi amen nahalasindamas.

Miri romĉi pes ŝukares hordine- las a phenelas mange, hoj te džas varekaj avri, hoj la oda khere naba- vinel. Lake kampil pes te bavinel, te avel maŝkar o manuŝa. Napatĵa-

vas mire kanenge. Sar te bi avĵahas ĉepo, hoj khere na tavel, ta mek kada? Hem hin la khere cikno ĉhavoro a laĉi daj pes majinel te starinel. Aĉhelas pes, hoj varekana he le ĉhavenca denaŝelas andro peskro foros a me mira ĉha nadikhavas he calo kurko. Zasovavas korkoro, naŝinavas ĉhavoreskro asaben aĵi ro- viben. Chibinelas mange but koda sano hlasocis, so phenel “dado“. Naŝĵi oda ĵikeravas avri. Mek koda rat geĵom vaŝ lenge le taxikoha. Aĉe miri romĉi niĵhaj. Dodžandom man, hoj has varekaj pre diskoteka. Iĵom mira ĉhajora a kamavas laha te odžal, aĉe lakri baba la mange odcirdĵa avri andalo vasta. Mira vlastna ĉhajora. Naaĉiĵa mange niĉ, ta prazdne vastenca he bare bareha pro jilo odgeĵom khere.

Gondolinavas pal miro dživipen. Sar but kamavas mires fajtos a akana kavka cerpinav? Soske? Perdal miri romĉi keravas, so lake pro jakha dikhavas a joj ke ma kavka? Naachaĵuvav oda. Sar oda, hoj pre late napeĵom sigeder? Nabavinelas

la te beŝel khere, te avel la tatoro a te dikhel, sar e ĉhaj barol avri. Kame- las te avel korkori a te phirel avri. Chinav pre late. Mira ĉha mange dochudava pale a mi avel, so kamel. Kola phureder mi peske bararel avri korkori. Man pal late nazaujiminel. Talam oda ehin mandar nalaĉho, hoj la poperŝo kamavas a somas he barikano, hoj man ehin ĉhaj, he te nahas miri. Aĉe sar pes mange uliĵa miri vlastno, ta imar dikhavas savoro aver. Zaujiminelas man ĉaj oj a kamavas la te bararel avri mira romĉaha, a but man zklamindĵas. Naužaravas oda latar. Sar pes phenel, vaŝ o laĉhipen pro ĉoripen. Som igen korkoro, aĉe akanak andre mande ehin zor he godĵi, hoj mira ĉha dochudava pale. Mi mol oda, so kamel. Nakamav, hoj pre ma te pobisterel. Som lakro dad a joj miri ĉhaj a avka imar oda aĉhola. Miro suno mange geĵa avri kavka ĉa pojepaŝ. Te rakhel peske adadžives laĉha romĉa, so terdola paŝ tumende, he mek avela laĉi daj le ĉhavorenge, ehin but phares.

Milka Kaĉovĵa

Cesta životem

Mým velkým snem bylo mít dobrou manželku a mít s ní děti. Jsem už dospělý, hodně mých vrstevníků už má rodinu a já ještě ne. Ale už je na čase. Minulost mám docela pestrou, takže bych si později nic nevyčítal, že jsem třeba o něco přišel. Jenže najít dobrou ženu pro život není jednoduché. Nedařilo se mi to. A tak jsem to vzdal a už jsem se o holky tolik nezajímal. Jednou večer jsem šel s kamarádama na diskotéku. Potkal jsem tam jednu mladou dívku. Byla moc hezká a velice smělá. Dá se říct, že mě šbalila. Začali jsme se spolu scházet každý den...a zamilovali se do sebe. Chodili jsme spolu a bylo nám krásně, jenže to mělo jeden háček. Měla už dvouletou holčičku. Bolelo mě to, ale nakonec jsem to překousl a přijal jsem ji za vlastní. Vždyť to přece byl můj sen, který jsem sníval každý den. Nemohl jsem ho jen tak zahodit. A taky jsem svou lásku nechtěl ztratit. Našli jsme si menší ubytovnu a já jsem si žil svůj sen. Měl jsem ženu, dítě, byteček, práci. Ženě jsem každý den vařil speciality, ona totiž vařit neuměla, ale mně to nevadilo. Byl jsem moc rád, že jí mohu udělat radost. O malou jsem se staral, jako by byla moje vlastní. Přebaloval jsem ji, koupal, chodil s nimi na procházky. Všechno jsem si to moc užíval. Někdy jsem chodil z práce pozdě domů a byl jsem hladový, ale doma mě nečekala žádná teplá večeře. Někdy mě to štvalo. Už by se přece mohla naučit vařit. No nic, nějak jsem to zvládal.

Čas utíkal a já se dozvěděl novinku, že čekáme miminko. Byl

jsem šťastím bez sebe. Víc než kdykoliv předtím jsem ji opatroval a rozmazloval. Na cokoliv měla chuť, tak jsem jí vše dopřál. Stávalo se, že i pozdě večer měla těhotenské chutě a já jsem neváhal a vydal jsem se noční cestou po benzínkách. Co bych pro ni a svoje dítě neudělal, že? Strašně moc jsem se těšil. Byl jsem i u porodu. Chtěl jsem vidět, jak přichází na svět moje dítě. Musím říct, že porod je zázrak. Div, že jsem u toho neomdlel. Skutečně nezapomenutelný zážitek. Narodila se nám dcerka. Nádherná moje princeznička.

A tak nám začal kolotoč kolem miminka. Noční vstávání a krmení. Většinou jsem vstával já. Moje žena byla navená a spala. Nevím, co se to stalo, ale mé city vůči její dceři se změnily. Od té doby, co jsem měl u sebe svou vlastní dcerku, jsem tu její nemohl vystát. Strašně mi ležla na nervy. Nadával jsem jí a někdy dokonce jsem jí dal i pohlavek. Často jsme se kvůli tomu se ženou hádali. Začal jsem jí vyčítat její minulost, a že nebudu vychovávat cizí dítě. A nebylo dne, kdy jsme se nepohádali.

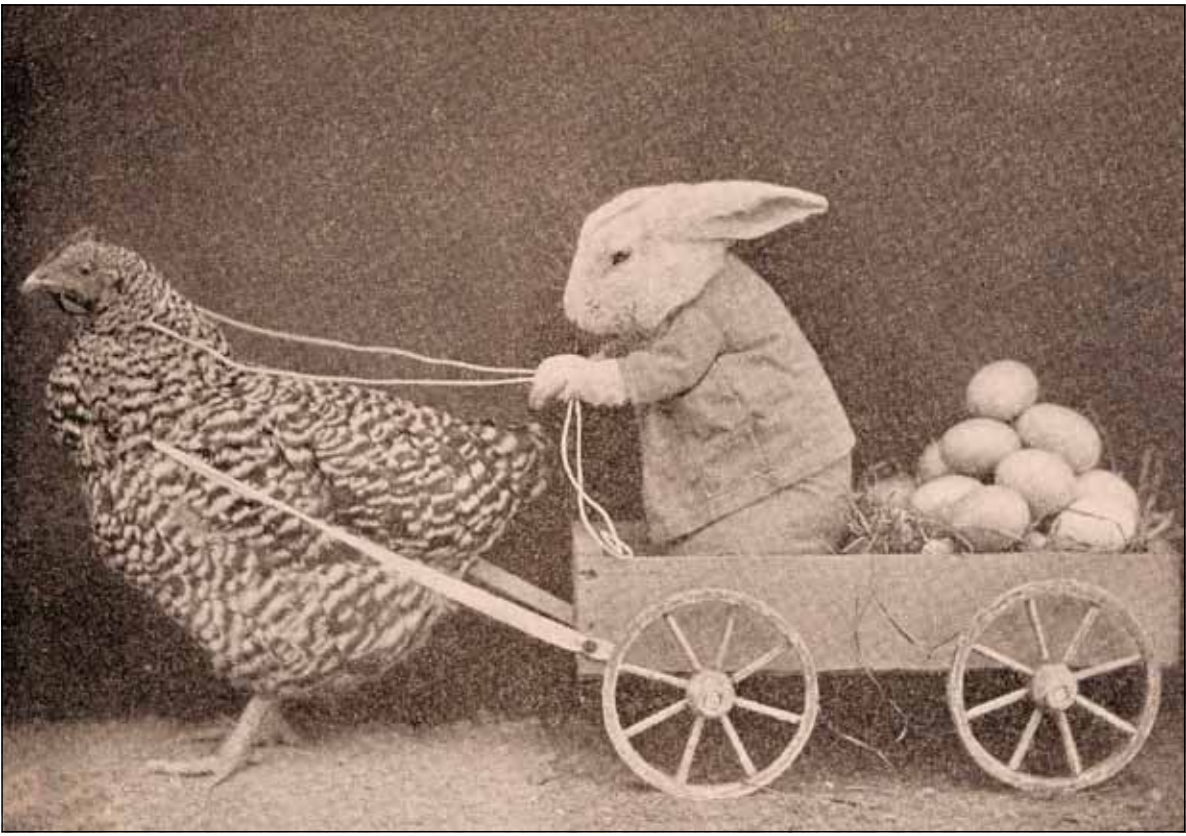
Moje žena se začala nápadně ob-

líkat a stále mě nutila, ať někam jdeme ven, že ji to doma nebaví. Ona se potřebuje bavit a být mezi lidmi. Nevěřil jsem svým uším. Jako by nestačilo, že doma nevaří, tak ještě tohle? Vždyť má doma malé dítě a dobrá matka se musí starat. Šlo to s námi z kopce a stávalo se, že i s dětmi odjela do svého města a já jsem i celý týden neviděl svou dcerku. Tu starší jsem nechtěl. Neměl jsem už zájem ji vychovávat. Usínal jsem sám, neslyšel jsem dětský pláč ani smích. Chyběl mi moc ten jemný hlásek, který říká „tata“. Nemohl jsem to

vydržet. Ještě tu noc jsem pro ně zajel taxíkem. Jenže moje žena nikde. Dozvěděl jsem se, že je někde na diskotéce. Vzal jsem svoji malou a chtěl s ní odjet, jenže její babička mi ji vytrhla z náručí. Moji vlastní dcerku. Nezbylo mi nic, než z prázdnou náručí a s velkým kamenem na srdci odjet zpátky domů.

Přemýšlel jsem o svém životě. Tolik jsem si přál mít vlastní rodinu a teď takhle trpím? Proč? Pro svou ženu jsem udělal, co jsem jí na očích viděl a ona se mi takto odvděčí? Nechápu to. Jak to, že jsem ji neprokoukl dřív? Nebavilo ji sedět doma, mít pohodlí a vidět děti vyrůstat. Chtěla být volná a užívat si. Kašlu na ni. Svoji dceru získám zpátky i přes všechny propasti, které přijdou. Tu svou starší ať si vychová sama. Mně je ukradená. Možná je to ode mě zlé, že jsem ji ze začátku chtěl a byl jsem i hrdý na to, že mám dceru, i když nebyla moje. Ale když se mi narodila moje vlastní, viděl jsem to všechno jinak. Zajímal mě jen ona. Chtěl jsem ji vychovávat se svojí holkou, jenže moc jsem se v ní spletl. Nečekal jsem to od ní. Jak se říká, za dobrotu na žebrota. Jsem opět sám, ale nyní mám v sobě sílu a odhodlání, že za každou cenu si svou dceru vybojuji. Ať to stojí, co to stojí. Nechci, aby na mě zapomněla. Jsem její otec a ona moje jediná dcera a tak to zůstane navždy. Můj sen se mi splnil vlastně tak napůl. Najít si v dnešní době dobrou ženu, která vám bude oporou a zároveň dobrou matkou pro vaše děti, je velice těžké.

Milka Kaĉovĵa

Pálení čarodějnic

Pálení čarodějnic se odehrává v noci z 30. dubna na 1. května. Jedná se o velmi starý svátek. Tuto noc se lidé scházejí u zapálených ohňů a slaví příchod jara.

Čarodějnická noc byla pokládána za magickou a zlou. Kdysi dávno lidé věřili, že v tuto zvláštní noc se čarodějnice slétávaly na čarodějnický sabat a také věřili v otevírání různých jeskyní a podzemních

slují, ve kterých se daly nalézt poklady. Čarodějnice se před sabatem natíraly kouzelnou masťou, s jejíž pomocí pak mohly letět na košťatech. Taková košťata bývala zhotovená z jasanového dřeva, vrbových a březových proutků. Při reji byla volena královna sabatu, která potom vládla hostině a tanci – čarodějnickému kolu, které se tančilo pozpátku. Pochoutkou na hostině

byl kotel plný žab, hadů a jedu. Čarodějnice se tu s oblibou přeměňovaly ve zvířata a vyprávěly si, co všechno zlého se jim od posledního setkání podařilo lidem natropit. Na ochranu před čarodějnicemi se na vyvýšených místech zapalovaly ohně.

Postupem času se z těchto ohňů stávalo pálení čarodějnic. Zapalovala se smolná košťata a vyhazova-

la se do výšky. Popel z těchto ohňů měl mít zvláštní moc pro zvýšení úrody. Někdy se rozhrnutým popelem vodil dobytek k zajištění plodnosti. Jindy lidé skákali přes oheň kvůli zajištění mládí a plodnosti. Tyto zvyky a tradice českých vesnic vycházejí přímo z pohanství.

V současné době se scházejí lidé na pálení čarodějnic, aby si poseděli s přáteli u ohně. Už se nikdo ne-

bojí náletu čarodějnic, lidé se spíše v tento den někde občerstvují, popíjejí, baví se celou noc. Ještě dodám, že v minulosti bylo nespočet „čarodějnic“ skutečně upáleno. A to, že v dnešní době lidi pracují s magií, tak jako kdysi? Tak se jich nebojte, jsou to léčitelé, vykladači karet anebo klidně sousedka, která vám včera četla budoucnost z dlaně.

Veronika Kaĉovĵa

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 11, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 9, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na duben–červen 2015

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

VÝSTAVY:

Kesaj čhave, příběh dětí víly Kesaj – výstava komiksů a fotografií z dílny francouzských autorů, jejichž společným tématem je romský hudební soubor Kesaj čhave ze Slovenska.

Výstavní projekt sestává ze tří částí:

- „Bohatství Romů“ – úryvky z komiksu ilustrátora Johanna Le Berre, zachycující tvorbu souboru Kesaj čhave
- „Kesaj čhave, zážrak dětí víly“ – fotografie Jeana-Michella Delage
- „Naše cesty za Romy“ – fotografie Claudea a Marie-José Carretových

17. 4.–15. 9. 2015

Vernisáž dne 16. 4. v 16.00 hodin

Součástí výstavy budou rovněž výtvarné dílny:

26. 4., 24. 5., 21. 6., vždy v 15⁰⁰ hodin.

Výtvarná dílna pro děti na motivy výstavy Kesaj čhave zahrnuje společnou prohlídku výstavy „Kesaj čhave“ a vlastní tvorbu v ateliéru. Po jednoduchých cvičeních s tužkou a papírem se propracujeme ke svému vlastnímu komiksu. Program trvá 90 minut, děti mladší šesti let mohou přijít pouze v doprovodu rodičů.

Místo konání: Muzeum romské kultury

Stálá expozice Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie po současnost na ploše celého jednoho muzejního patra. Prezentace je rozložena do šesti výstavních sálů, kde za doprovodu romské hudby zhlédnete kromě unikátních historických sbírkových předmětů i umělecká díla a filmové dokumenty, to vše v atraktivních kulisách, přenášejících návštěvníka hluboko v čas do minulosti. Expozice je plná audiovizuálních prvků a je vhodná pro

děti i dospělé. Je ideálním prostředkem pro doplnění výuky základních a středních škol.

Filmové čtvrtky v Moravské zemské knihovně
Pravidelná filmová promítání pořádaná Muzeem romské kultury v prostorách konferenčního sálu Moravské zemské knihovny. Po projekci následuje diskuze s hostem.

21. 5. 18⁰⁰ – Pásmo archivních slovenských snímků
Cesta z osady – Upre Roma (1955), Zbohom Péro (1960), Žijú v budúcnosti svojho rodu (1962), Komplexná čata (1977), Biela cesta vedie z osady (1978)

18. 6. 18⁰⁰ – Tomáš Kratochvíl: Češi proti Čechům
(ČR, 2015, 88 min.)

DALŠÍ AKCE:

16. 5. – Brněnská muzejní noc v Muzeu romské kultury

18⁰⁰–18³⁰ průvod hudebního souboru Kesaj čhave (SR) ulicí Hvězdová a zpět k muzeu

18³⁰–19¹⁵ vystoupení hudebního souboru Kesaj čhave (SR) před muzeem

19³⁰–20³⁰ prohlídka stálé expozice Příběh Romů s odborným komentářem

20³⁰–21³⁰ vystoupení hudebního souboru Kesaj čhave (SR) před muzeem

22⁰⁰–23⁰⁰ komentovaná prohlídka stálé expozice Příběh Romů s odborným komentářem

18⁰⁰–22⁰⁰ předvádění tradičního romského řemesla – výroba z proutí

18⁰⁰–20⁰⁰ výtvarná dílna pro děti

23³⁰ poslední vstup do muzea

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

Nabídka inzerce

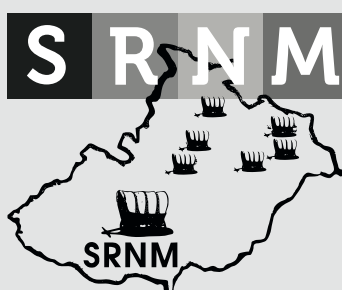
celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)

1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)

1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25 %
žádosti o inzerci na mail: holomkova@srnm.cz

Společenství Romů na Moravě
Romano jekhetaniben pre Morava

**Adresa redakce
Romano hangos
a Společenství
Romů
na Moravě**

**Bratislavská 65a,
Brno 602 00
tel.: 545 246 673
www.srnm.cz**

**číslo účtu:
2300661977/2010**

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:
způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu:

Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00.

Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010

cena předplatného pro rok 2015 je 280 Kč

STUDY! GROW! INSPIRE! UNITE!

Stipendijní program Romského vzdělávacího fondu
vyhlásil stipendijní cyklus pro nový akademický rok

2015–2016

Program nabízí v otevřené akademické soutěži stipendium romským studentům bakalářského, magisterského či doktorského studia studujícím na státních vysokých školách.

Informace a pokyny pro akademický rok 2015–2016
jsou zveřejněné na stránkách Romského vzdělávacího fondu v češtině a angličtině.

www.romaeducationfund.hu

Podávání přihlášek probíhá pouze elektronickou formou

Uzávěrka pro podávání žádostí je **11. května 2015!**

Nabízíme starší ročníky Romano hangos.

Cena jednoho ročníku 100 Kč + poštovné.

Objednávky na: 545 246 673

nebo: holomkova@srnm.cz

O Roma vakeren

je pořad Českého rozhlasu určený pro Romy.

Jeho jednotlivé relace

lze zpětně vyhledat v archivu textů na www.romove.cz